

הזיקה היהודית להר הבית

Category: בראשית

הקורבן הראשון בהיסטוריה היה פגום במהותו: קורבן צריך להיות מרכוש שהנותן עמל עליו, ופירות האדמה לא היו שייכים לקין. על משמעויות היסטוריות נוספות של קורבן האחים.

"אמת מארץ תצמח"

שלוש המילים האלו, שאמר דוד המלך, זכו לפירושים רבים. נראה לי שההמחשה הכי קולעת שלהן מתרחשת בירושלים עיר הקודש, שם האמת מבצבצת מתחת לפני האדמה, והיא עולה ומכה בשקר שוב ושוב. אין זה משנה כמה מנסה השקר לבסס את עצמו ולקבור את האמת, היא מרימה את ראשה מתוך הקבר.

אנחנו מדברים על העולם של שנות האלפיים. הוא מיוצג במוסד השקר שנקרא אונסק"ו. שם אומצו החלטות שמטילות ספק בזיקה היהודית להר הבית. אך השקר לא לקח בחשבון את מיזם חייה של פרנקי שניידר. אישה אחת, שבעבודת נמלים הצליחה לחשוף הוכחות ארכיאולוגיות לקיומו של בית המקדש השני. שלל אבנים צבעוניות שליקטה התגלו כשריד מהריצוף המפואר שכיסה את מבואותיו ומסדרונותיו של בית המקדש. על הכותל, שהוא קיר תמך להר הבית, אומרים שהוא שריד בית מקדשנו. תארו לכם שיש לנו אבנים עליהן דרכו הכוהנים ממש!

במאה הראשונה לפני הספירה שופץ בית המקדש השני במימונו של הורדוס. כחלק מהתהליך נבנה ריצוף מחודש בסגנון הריצוף הרומאי, המכונה "אופוס סקטילה" [?] "מעשה חיתוך", שהוא חיתוך ושיבוץ של אבנים בצורות גיאומטריות שונות שיוצרות תבניות מרהיבות עין על פני משטחים נרחבים.

"וכל הכיכר מתחת לרקיע ה' רצוף אבני צבעונים, אבנים מאבנים שונות", כתב ההיסטוריון יוסף בן מתתיהו, בספרו "מלחמת היהודים" (ספר ה', פרק חמישי). המראה היה כה מרשים, עד שאפילו הוא התקשה להביע בכתב את יופיו: "מי יוכל לתאר את מרצפת הבניינים האלה, אבנים מאבנים שונות ויקרות אשר הובאו מכל הארצות למכביר" (ספר ה', פרק רביעי).

צחוק הגורל הוא שהתגלית המרעישה הזו של שניידר לא הייתה באה לעולם אלמלא הרס הווקף המוסלמי בנובמבר 1999 ממצאים בני אלפי שנים, בברוטליות ובחוסר אחריות. בתוך פחות משבוע הוצאו אז ממעמקי הר הבית כמויות עפר עצומות שנחפרו בהוראת הווקף, לצורך הכשרת רחבת כניסה למסגד תת-קרקעי חדש באורות שלמה. החפירה נעשתה ללא פיקוח ארכיאולוגי, ו-400 משאיות העפר נשלחו לשפוך את מטענן בכמה מקומות ברחבי ירושלים.

לאחר כחמש שנים קיבלו אנשי רשות העתיקות אישור להתחיל לחקור את ערמות העפר העצומות ולנסות לדלות מהן פריטים ארכיאולוגיים מכל התקופות. שם מצאה שניידר את האריחים מהר הבית.

הניצוץ שנדלק

אותה גברת שניידר שהביאה לתגלית הזאת, נולדה בריצ'מונד שבווירג'יניה ארה"ב, בשנת 1948, בבית קתולי אדוק. היא גדלה כנוצרייה לכל דבר, אבל התלחשויות הרכילות בכנסיה דיברו על היסטוריה אחרת לגמרי: פרנקי גילתה שסבתא מצד אמה הייתה יהודייה. שמה היה סטלה שוורצברג. בגיל חמש היא הפכה לחירשת, לאחר שלקתה בדלקת קרום המוח. כשהייתה

בת שמונה אמה של סטלה נפטרה, ואביה הבין שלא יוכל לבדו לטפל בחמישה ילדים. את השניים הגדולים השאיר בבית, ואת שלושת האחרים, כולל סבתה, הוא שלח לבתים יהודיים בג'ורג'יה. אבל סטלה לא למדה בבית הספר היהודי, אלא בבית הספר לחירשים שהיה נוצרי. גם כשסיימה את חוק לימודיה בגיל 16 וחזרה לבית אביה, המשיכה להיות חלק מקהילת החירשים, ולא מהקהילה היהודית של ריצ'מונד שהייתה קטנה מדי ולא ידעה להכיל בעלי לקויות.

בקהילת החרשים פגשה את בעלה, ויחד הלכו לכנסיה כי זו הייתה מקום התפילה היחיד באזור שהשתמש בתרגום לשפת הסימנים. בתה [?] אמה של פרנקי כבר החשיבה את עצמה לנוצרייה ונישאה לקתולי.

ההתלחשויות בעניין מוצאה של שניידר לא פסקו. איכשהו, כל הזמן ריחף דיבור על כך שהיא יהודייה, כי לפי היהדות הכול הולך אחר האם. היא שאלה את אמה על כך כמה פעמים, אבל זו תמיד ענתה את אותה התשובה: "סבתא כבר לא הייתה יהודייה, גם אני לא, ולכן גם את לא, אנחנו לא הולכים לבית כנסת אלא לכנסייה, וכך גם את". בזה תם הדיון.

כשאומרים לילד אותו הדבר כמה פעמים, בסוף הוא מאמין. בשנת 1970 התחתנה פרנקי שניידר עם טייס בחיל האוויר האמריקני. השאלות על אמונתה התגברו אצלה.

ואז התחילה לקרוא את התנ"ך. ברגע שהתחילה לקרוא בבראשית, הבינה מיד שהיא שייכת לעם היהודי. אלא שאז הייתה כבר בת שלושים, נשואה, אם לשני ילדים. היה לה קשה מאוד לעזוב את הכול ולעבור ליהדות, בעיקר כשעקב השירות הצבאי של בעלה הם גרו במקומות שכמעט אין בהם יהודים, כמו גואם, אלסקה ודקוטה הדרומית. המפנה בחייה הגיע בזכות בתה. זו החלה ללמוד בקולג' בבוסטון, וגברת שניידר, אחרי גירושיה, עברה להתגורר בסמוך לה.

פתאום היו יהודים בכל מקום. הבת שלה היא דור רביעי לנשים יהודיות שלא גדלו ככאלה, והנה רבע מדיירי הפנימייה שלה הם יהודים. כעת כבר

היה הרבה יותר קל, והיא החליטה לחזור ליהדות.

בבוסטון היא גם למדה לתואר שני ביהדות עם התמחות בתנ"ך. בתחילת 2007 שניידר עלתה לישראל ושכרה דירה בירושלים, ואז שמעה על פרויקט סינון העפר. היא הצטרפה ובמשך שבועיים עבדה בהתנדבות, ואז שכרו אותה לעבודה קבועה. אחרי כמה חודשים נוספים הציעו לה להעביר שיחות והרצאות לקבוצות מתנדבים דוברי אנגלית.

ההדרכה באנגלית הפכה לעיסוקה העיקרי. אבל בין הרצאה לשיחה המשיכה לסנן את העפר יחד עם כל המתנדבים.

פעם בכמה ימים היו מוצאים אבן או חתיכה של אבן בעלת צורה גיאומטרית מיוחדת. שניידר, שיש לה תואר ראשון במתמטיקה וסטטיסטיקה ותואר שני במתמטיקה, באה לפרויקט הסינון עם הרבה רקע מתמטי, והתברר שזה בדיוק הידע הנדרש כדי לחשוף את סגנון הריצוף היוקרתי בהר הבית.

תן משלך

אלא שהקשר של עם ישראל עם הר הבית קדום אף יותר מן האבנים הללו, ועומד על שלושת אלפי שנה. בסוף ספר שמואל ובספר דברי הימים מסופר על דוד המלך, שיום אחד החליט למנות את ישראל (כולנו יודעים שאסור לספור יהודים). הוא הורה ליואב, שר הצבא שלו, שילך ויעשה מפקד אוכלוסין בישראל.

יואב התחנן למלך דוד שלא לעשות את זה כי הדבר רק יביא עין הרע, אבל דוד התעקש. המפקד גרם למגפת דָּבָר בעם ישראל, ונפלו בו שבעים אלף איש.

ואז מסופר: "וישא דוד את עיניו וירא את מלאך ה' עומד בין הארץ ובין השמים וחרבו שלופה בידו נטויה על ירושלים. ויפול דוד והזקנים על פניהם ומלאך ה' אמר אל גד לאמור לדוד כי יעלה דוד להקים מזבח לה'

בגורן ארנן היבוסי" (ד"ה א, פרק כא).

מלאך ה' עמד על הר הבית ואמר לדוד שהדרך לעצור את המגפה מעם ישראל היא לבנות מזבח במקום שבו הוא עומד, שם בנה שלמה את בית המקדש. דוד המלך בא לארנון (או כפי שנקרא ארונה בספר שמואל) וביקשו לקנות את המקום "בכסף מלא תנהו לי ותעצר המגפה". ארונה הציע לו את המקום בחינם, וגם ביקש לתרום עצים למערכה קרבנות להקרבה וחיטים למנחה; "הכל נתתי" אמר ארונה. אבל דוד המלך התעקש: "לא כי קנה אקנה בכסף מלא". לכאורה, סירובו מוזר. המגיפה בעיצומה, בכל דקה נופלים קרבנות, וארונה מציע את המקום בחינם? רק תבנה כבר את המזבח ותעצור את המגיפה! מדוע דוד התעקש לקנות את המקום בכסף מלא?

אומר דוד המלך: "כי לא אשא אשר לך לה' והעלות עולה חינם". דוד מלמד אותנו כאן את 'סוד' הקרבנות. אם אדם רוצה שקרבנו יתקבל, דבר ראשון הוא חייב להיות שלו. שהוא עבד עליו. לא שמישהו נתן לו את זה במתנה.

הכשל של קין

זוה מביא אותנו לפרשת השבוע, שבה אנו קוראים על הקרבן הראשון בהיסטוריה של האנושות. יום אחד קין עלה על רעיון נפלא: להקריב קרבן לקב"ה. הוא הביא "מפרי האדמה מנחה לה'". אחיו הבל ראה את מה שעשה, וחיקה אותו: "והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו, וישע ה' אל הבל ואל מנחתו ואל קין ואל מנחתו לא שעו" (בראשית ד, ג). נשאלת השאלה: מדוע באמת ה' לא קיבל את מנחתו של קין? הרי הוא היה הראשון שעלה בדעתו להקריב משהו לקב"ה. מה לא היה טוב במנחה של קין שהקב"ה לא קיבל אותה?

מסביר רש"י, שהסיבה נעוצה בכך שקין הביא "מן הגרוע". לקב"ה צריך להביא את הכי טוב, המובחר.

אבל זה לא כתוב ממש במפורש בתורה. ישנם כאלו שסבורים שמלשון הפסוק אפשר להבין סיבה אחרת. על קין כתוב ש"היה עובד אדמה", בלשון עבר, ולאחר מכן נאמר: "ויהי מקץ ימים ויבא קין מפרי האדמה". דהיינו, שזה היה כבר זמן רב אחרי שהוא שהיה עובד אדמה (מדוע קין פרש מעבודת האדמה? יש לומר שזה מאותה סיבה שהבל לא עבד את האדמה: "לפי שנתקלה האדמה פרש לו מעבודתה" (רש"י)). ואז מסופר שקין הביא "מפרי האדמה", והבל הביא קרבן מ"מבכורות צאנו". דהיינו, הבל הביא קרבן משלו, ואילו קין אכן הביא קרבן "מפרי האדמה", אבל לא מאדמתו שלו, אלא מן ההפקר.

בביכורים, לדוגמה, ההלכה נפסקה שאדם יכול להביא ביכורים משלו בלבד, ולכן אין מביאים ביכורים בשנת שמיטה כי זה מן ההפקר. וזאת, על אף שאדם רשאי לאכול את הפירות הללו.

מביאים לקב"ה רק דבר שעמלת עליו (מאירי יבמות עד, א. וראה התוועדויות תנש"א ח"ד ע' 329 ואילך). ולכן אולי יש לומר, שבגלל שקין לא הביא קרבן מן הרכוש שלו, לכן הקב"ה לא קיבל את קרבנו.

מעניין, שהרמב"ם אומר על סיפור הקרבת הקורבנות של קין והבל: "מסורת ביד הכול שהמקום שבנה בו דוד ושלמה המזבח בגורן ארונה הוא המזבח שהקריב עליו קין והבל, ובו הקריב אדם הראשון כשנברא קרבן, ומשם נברא" (הלכות בית הבחירה ב, ב).

הר הבית הוא המקום שמשם הכל התחיל. לכן ההחלטות באו"ם אינן משנות דבר. בסופו של דבר, דבר "דבר אלוקינו יקום לעולם".